

Música amb ànima

FILA CULTURAL. El jurat del Premi Bages de Cultura 2018, instituït per l'Àmnium Bages-Moianès, va reconèixer l'Àmplia trajectòria musical del compositor sallentí en un acte al saló de sessions de l'Ajuntament de Manresa, el dia 30 de novembre.

Il·lustració: Anna Crespo.

No pas pel seu retard -força incompreensible d'altra banda-, l'atorgament del Premi Bages de Cultura 2018 a Carles Cases (Sallent, 1958) no ha deixat de produir una certa sorpresa. Sorpresa, en primer lloc, perquè acostar-se a Carles Cases, objectivament, és parlar d'un dels compositors estatals amb més pes dins de l'anomenada música per al cinema. Però, com diu el refrany, «mai no és tard, si a la fi arriba», per la qual cosa el premi serveix per posar en valor una manera de concebre un ofici -el de compositor de bandes sonores- que, en els nostres dies sembla que pugui ser-ho absolutament tot, menys el que hauria de ser: un ofici que obeeix a una veritable vàlua artística i musical.

Amb la conversió progressiva de tants aspectes de les nostres vides en simples productes d'un mercat on tot es compra i es ven, la composició de bandes sonores s'ha convertit en una factoria industrial on, majoritàriament, són fetes o inventades en tallers dirigits, habitualment, per un nom mediàtic. En haver optat per aquesta metodologia o procediment industrial hem oblidat un fet que, si bé conegut, en ocasions s'oblida amb massa facilitat. El fenomen de la música cinematogràfica de Hollywood, iniciat a la dècada dels anys 30 del segle XX, fou, en gran part, degut a les creacions d'exiliats europeus. Exiliats com ara els austríacs Max Steiner (1888-1971) i Erich Wolfgang Korngold (1897-1957), ambdós deixebles ni més ni menys que de Gustav Mahler (1860-1911) -per entendre'ns, el darrer gran simfonista d'Occident-, el silesià Franz Waxman (1906-1967) o el rus Dimitri Tiomkin (1894-1979), que havia estudiat amb Alexander Glazunov (1865-1936), o l'hongarès Miklós Rózsa (1907-1995), sòlidament format al Conservatori de Leipzig, foren alguns d'aquests noms. Amb això no volem dir, en absolut, que fossin únicament creadors provinents del vell continent. No podem obviar dins d'aquesta llista un nom com el novaiorquès, tot i que d'origen jueu rus, Bernard Herrmann (1911-1975), format al més alt nivell.

Si bé és veritat que altres noms coneguts com els de Maurice Jarre (1924-2009), Jerry Goldsmith (1929-2004), John Williams (1932) o John Barry (1933-2011) han estat creadors on la seva obra bàsicament ha estat destinada al cinema, no és menys cert que la seva formació i la preparació musicals s'havien construït més enllà d'aquesta especificitat per al cinema. Malauradament, però, amb el desenvolupament de la indústria cinematogràfica, hem anat veient una proliferació de compositors mancats absolutament de la formació amb aquests mestres i preparats sobre la base d'uns patrons i clixés tècnics. Potser sigui aquesta la raó del perquè, en ocasions, la majoria de bandes sonores dels darrers anys sonin absolutament igual, mancades de personalitat i, sobretot, d'ànima. I, conseqüentment, mancades d'una autonomia respecte de la seva finalitat cinematogràfica.

El sallentí Carles Cases, en el panorama musical i cinematogràfic estatal, s'erigeix com l'excepció d'aquell compositor que malda per realitzar encara una obra musical concebuda més enllà del seu suport final. I és que, possiblement, Cases, primer de tot, és un artista. És a dir, algú que amb la seva obra té una necessitat interior d'expressar o dir-nos alguna cosa que no pot ser dita amb el llenguatge parlat i/o escrit.

Més enllà del cinema

Si bé és cert que l'obsessió taxonòmica, tan característica de la postmodernitat per encasellar-ho absolutament tot, ha fet que a Carles Cases l'hàgim acabat reconeixent tan sols com a compositor de bandes sonores, el músic ens planteja un anar més enllà d'aquesta simple etiqueta. Sense

negar la composició de treballs importants per a cineastes del nostre país -Antoni Verdagué, Ventura Pons, Jaume Balagueró), estatals (Gonzalo Suárez, Jaime Chávarri, Elio Quiroga- o internacionals -Laurent Carcélès, Allain de Halleux, Stuart Gordon, Rigoberto Castañeda-, no és menys cert que en escoltar la seva música ens adonem fàcilment de com estem sent convidats a escoltar alguna cosa més que una simple banda sonora concebuda per a una funcionalitat, narrativa o estètica, dins d'un film.

Més aviat m'atreveiria a dir que som convidats a la descoberta d'un univers sonor que vol, d'alguna manera, moure alguna cosa misteriosa que roman en el nostre interior. Música per a l'ànima, música, dient-ho amb els seus mots, «amb llaga». Feu-ne, si us plau, la prova. Ara que l'accés a la música és fàcil i assequible, escolteu, per exemple, el Trio de la banda sonora d'"Actrius", la "Faustine" de "Le gran batre", el "Joc de Rol", "Fotos" o "Mi nombre" es sombra, per exemple, i tindreu accés a l'experiència a què em refereixo.

Per si això fos poc, en l'univers sonor de Cases es conjunten dues realitats que fan d'aquest creador musical quelcom especial. La primera d'elles, la seva versatilitat i la variabilitat de registres en els diferents llenguatges musicals. Amb una sòlida formació musical a les espatlles, aquesta prové tant del món de l'anomenada música clàssica com a violoncel·lista, com del jazz com a pianista. Això, juntament amb uns estudis d'orquestració i composició a L'Havana realitzats amb un deixeble d'Igor Stravinsky, però també gràcies a una disposició innata a beure de diferents fonts musicals han fet que en el seu univers sonor puguem localitzar des del món postromàntic, al jazz, el minimalisme, interessants relectures de la música antiga -en especial en les bandes sonores d'"Amic Amat" i "Ave Maria"- o també un savi ús de les noves tecnologies...

La segona d'elles és que, amb independència del llenguatge, estil o gènere escollits, quan escoltem Cases ràpidament el distingim. I, potser sigui en això, que Cases s'erigeixi com un creador que ha sabut, com pocs, assolir un llenguatge personal, propi i distingible, fins i tot per a les orelles d'aquells que no estan avesats a escoltar la seva música. Un segell inconfusible.

Espiritualitat

Tot això ha estat assolit a través d'una identificació de la seva pròpia vida amb la seva obra. Hereu, en aquest aspecte, del romanticisme, la seva música traspua un pòsit d'experiències vitals propi d'aquell que estima la vida, amb els seus alts i baixos, però també misteris. No és estrany, així, que des de fa uns anys, en aquests temps de repapieig col·lectiu, en bona part per l'acceptació acrítica de les esmentades lògiques supremes del mercat, Carles Cases s'hagi volgut refugiar en una ermita a Borredà i, allí, lliurar-se a la seva obra i a la contemplació. Potser sigui per això també que els seus darrers treballs ens convidin al cor d'una espiritualitat sincera i pròxima. No pensem, però, en aquestes espiritualitats tan característiques del "new age" on es barregen religions orientals, encens, túniques i, en ocasions, instruments musicals. Cases, en aquest aspecte, ha retrobat i mostrat la seva dimensió espiritual a través de l'aprofundiment de la poesia del bisbe de Sao Felix do Araguaia, Pere Casaldàliga, amic personal de la seva mare, i té a punt de publicar un extraordinari treball dedicat als espirituals negres, on Cases ha donat una dimensió immensa a aquests cants religiosos.

En un temps on l'artifici, l'entreteniment, l'oci i la diversió, subtilment, han foragitat la veritable missió de la cultura, el Premi Bages d'enguany ens reconforta per distingir algú en qui la seva obra és un veritable broll per despertar aspectes recòndits i amagats de la nostra sensibilitat. Cultura de la veritat.